

Sergiu SÎRBU,

lector superior al Catedrei drept civil
a Academiei MAI „Ștefan cel Mare”, doctorand

Andrian CREȚU,

șef adjunct al Biroului de migrație și azil a MAI, doctorand

RECUPERAREA PAGUBELOR ȘI ASISTENȚA SOCIALĂ A FAMILIILOR COLABORATORILOR DE POLIȚIE CĂZUȚI LA DATORIE

Recenzent: **Igor TROFIMOV**, doctor în drept, conferențiar universitar, șef al Direcției Juridice a MAI

We utterly believe that in the case of decease of a police officer on duty the family of the one is entitled, via court instance, to retrieval of affected moral damages. This kind of moral damage ought to be recovered from the account of the one guilty of decease of the police officer on duty but as well in the case when deceased police officer was out of working hours. Incorporation of protection and social assistance norms of the family of the deceased police officer on duty shall play as an efficient and continuous functioning mechanism. Under these circumstances is possible a continuous modification which will end with amendments of texts and finally will lead to the fact that those who permanently took care of the deceased police officer on duty shall have an unimpeded access to such information without referring to multiple legal assistance or “long loops” across Moldovan Legislation.

Dauna morală a fost denumită pe rând în doctrina dreptului ca fiind orice atingere adusă uneia din prerogativele care constituie atributul personalității umane sau prejudiciul care rezultă dintr-o atingere adusă intereselor personale și care se manifestă prin suferință fizică sau morală pe care le resimte victima.

Daunele morale sunt deci consecințe de natură nepatrimonială cauzate persoanei prin fapte ilicite culpabile, constând în atingerile aduse personalității sale fizice, psihice și sociale, prin lezarea unui drept sau interes nepatrimonial a cărui reparare urmează regulile răspunderii civile delictuale dacă fapta ilicită s-a produs în afara unu cadru contractual.

Din întreaga gamă a clasificărilor prejudiciilor morale ne vom axa, în studiul nostru, pe suferințele psihice determinate de cauzarea morții unei persoane iubite sau a unei rude apropiate care în literatura de specialitate poartă denumirea de prejudiciu prin ricoșeu sau prejudiciu de afecțiune, iar despăgubirea datorată pentru repararea acestora poartă denumirea de *pretium affectionis*.

Deci prejudiciul moral prin „ricoșeu” este reprezentat de prejudiciul de afecțiune care rezultă din sentimentele rănite prin pierderea unei persoane apropiate sau prin vederea suferințelor sale, ori a infirmității suferite¹.

¹ Patrice Jourdain, *Les principes de la responsabilité civile*, 1998, Éd. Dalloz, Paris, p. 136.

Art. 1422 din Codul civil al Republicii Moldova² nu prevede expres repararea prejudiciului moral de afecțiune precum legislația statelor europene. Spre exemplu, în dreptul civil austriac nu se face distincția între felurile de daune, prin prejudiciu se subînțelege atât repararea materială, cât și cea morală. În dreptul civil elvețian este prevăzută expres acordarea despăgubirilor morale sub formă de bani în cazul decesului unei persoane. În dreptul civil englez instituția este totalmente jurisprudențială, unde în final se acceptă repararea bănească a prejudiciului moral de afect. Aceste prevederi nu sunt lipsă nici din Codul civil francez. La fel, Codul civil român prevede expres faptul că „instanța judecătorească va putea să acorde despăgubiri descendenților, ascendenților, fraților, surorilor și soțului pentru durerea încercată prin moartea victimei”.

Așadar, nici art.1422 din Codul civil al Republicii Moldova și nici Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție din Republica Moldova nr. 9 din 09.10.2006 cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a legislației ce reglementează repararea prejudiciului moral³ nu prevăd expres repararea prejudiciului moral de afecțiune.

Dar într-un final, unica sursă de informare care face aluzie la repararea prejudiciului moral de afect este Comentariul art.1422 din Codul civil, unde autorul comentariului relatează faptul că „este posibil de a acorda despăgubiri bănești pentru prejudiciul moral afectiv cauzat terțelor persoane apropiate persoanei vătămate, legate de aceasta printr-o relație afectivă, familială”. Sunt binevenite aceste afirmații, dar totodată nu s-au făcut anumite relatări – care este cercul de persoane care vor putea beneficia de o asemenea reparare a prejudiciului moral afectiv.

Așadar, cu referire la acest subiect, vom da unele explicații. Instanțele de judecată, la survenirea unei asemenea spețe, ar trebui să se bazeze pe unele probleme care țin de cercul de persoane care pot beneficia de repararea prejudiciului moral de afect, existența prejudiciului moral de afect, care este dovada legăturii de afect și care va fi cuantumul despăgubirilor.

Astfel, în stabilirea cercului de persoane care pot beneficia de repararea prejudiciului moral de afect ne vine în ajutor Rezoluția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei nr.75 din 14.03.1975⁴. Ea prevede că au dreptul la reparație:

– *în caz de supraviețuire a victimei directe* – tata, mama și soțul victimei – decât în prezența unei suferințe de un caracter excepțional, alte persoane nu pot pretinde la o asemenea reparație;

– *în caz de deces* – părinții, soțul, logodnicul și copiii victimei cu condiția ca aceste persoane să fi avut legături de afecțiune strânse cu victima.

În ceea ce privește stabilirea existenței prejudiciului moral, existența legăturii de afect și a cuantumului despăgubirilor pentru repararea prejudiciului moral de afect, credem că aceste fapte ar trebui lăsate totalmente pe tărâm probator, deoarece se prezintă ca o stare de fapt. În ceea ce privește cuantumul

² Codul civil al Republicii Moldova, art.1422.

³ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție din Republica Moldova nr. 9 din 09.10.2006 cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a legislației ce reglementează repararea prejudiciului moral.

⁴ Rezoluția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei nr. 75 din 14.03.1975.

despăgubirilor acordate, instanța de judecată va ține cont de unele momente ca spre exemplu ajungerea victimei într-o stare deplorabilă de sănătate, durerea familiei în cazul în care victima este în stare de comă, sau chinurile pe care le-a avut victima înainte de deces.

În fine, considerăm cu certitudine că în cazul surveniri decesului colaboratorului de poliție la datorie familia acestuia are dreptul, prin intermediul instanței de judecată, la repararea prejudiciului moral de afect. Acest gen de prejudiciu trebuie să fie reparat de cel ce s-a făcut vinovat de decesul colaboratorului de poliție în timpul îndeplinirii atribuțiilor de serviciu dar și în situația când colaboratorul de poliție decedat se afla în afara regimului de lucru.

O altă situație nu mai puțin de importantă în literatura de specialitate este protecția și asistența socială a familiei colaboratorului de poliție decedat la datorie.

Problematica asistenței sociale, prin natura sa, este lăsată spre o reglementare juridică pentru fiecare stat în parte, în cele din urmă asistența socială capătă un caracter intern sau național. Totodată, unele organisme internaționale proclamă unele reguli din domeniul asistenței sociale, care de fapt rămân la nivel de principii, dar care au și un caracter obligatoriu pentru statele membre. Așa fiind, Declarația Universală a Drepturilor Omului prin prisma art.22 și 25⁵ prevede că orice persoană în calitate de membru al unei societăți are dreptul la securitate socială, la un nivel de trai decent, sănătate, locuință, asigurare în caz de invaliditate etc.

În ce privește reglementările interne ale Republicii Moldova, vom face o referire mai întâi la Constituția R. Moldova care stipulează la art.47 că statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice persoană să aibă un nivel de trai decent care să-i asigure lui și familiei sale sănătate și bunăstare, îngrijire medicală, locuință, precum și servicii sociale necesare⁶. Totodată, reglementările în vigoare care prevăd unele elemente de asistență socială în cadrul normativ intern sunt cu o diversificare impozantă care de fapt impun dificultăți specialiștilor în domeniu dar și persoanelor vulnerabile care necesită asistență socială în general.

O categorie de persoane care necesită asistență socială mai specifică din societatea noastră o constituie familiile colaboratorilor de poliție căzuți la datorie. Spre marele nostru regret, profesia de polițist atrage după sine nu numai satisfacția unei munci onorabile de a fi la straja liniștii și ordinii publice. Cunoaștem cu toții riscurile la care sunt expuși colaboratorii de poliție în exercitarea atribuțiilor de serviciu care nu de puține ori au ca consecință vătămarea sănătății polițiștilor și chiar decesul.

Ca urmare a intervenirii unor asemenea situații, legislația Republicii Moldova vine în ajutorul familiilor colaboratorilor căzuți la datorie cu o serie de acte normative, menite a acorda protecție și asistență socială celor care se aflau la întreținerea colaboratorului de poliție căzut la datorie.

Astfel, art.34 din Legea cu privire la poliție nr. 416-XII din 18.12.1990⁷ este intitulat – asigurarea de stat și plățile de compensare în cazul morții sau mutilării colaboratorului de poliție. Reieșind din prevederile prezentului articol de lege, toți

⁵ Declarația Universală a Dreptului Omului prin prisma art.22 și 25.

⁶ Constituția R. Moldova, art.47.

⁷ Legea cu privire la poliție nr. 416-XII din 18.12.1990, art.34.

colaboratorii de poliție sunt supuși asigurării de stat obligatorii pe o sumă egală cu suma mijloacelor bănești de întreținere pe zece ani din contul mijloacelor bugetare respective...

În cazul în care colaboratorul de poliție își pierde viața în exercițiul funcțiunii, familiei celui căzut sau persoanelor întreținute de el li se plătește un ajutor unic echivalent cu suma mijloacelor bănești de întreținere pe zece ani ale celui căzut și, în afară de aceasta, timp de cinci ani din ziua morții persoanelor întreținute li se plătesc lunar mijloacele lui bănești de întreținere, ținându-se cont de indexarea salariului. La expirarea a cinci ani se stabilește pensie de urmaș în modul stabilit de legislație.

Așadar, legea cu privire la poliție stabilește cu exactitate care sunt mijloacele bănești sub formă de ajutor unic plătit persoanelor care se aflau la întreținerea colaboratorului de poliție căzut la datorie. Tot în acest sens, legislația națională mai face referire la protecția și asistența socială a celor întreținuți de colaboratorul de poliție căzut la datorie prin Legea nr. 121-XV din 03.05.2001 cu privire la protecția socială suplimentară a unor categorii de populații; Legea nr. 1544-XII din 23.06.1993 cu privire la asigurarea cu pensii a militarilor și persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne; Legea nr. 190-XV din 2003 cu privire la veterani.

Cu referire la Hotărârile de Guvern din Republica Moldova, vom reflecta: Hotărârea Guvernului nr. 520 din 05.08.1992 cu privire la măsurile primordiale de protecție socială a persoanelor participante la acțiunile militare pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova și acordarea ajutorului necesar cetățenilor și familiilor afectate de conflictul militar; Hotărârea Guvernului nr. 120 din 05.03.1993 cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la acordarea creditelor bancare preferențiale colaboratorilor de poliție și militarilor trupelor de carabinieri și familiilor militarilor care și-au pierdut viața; Hotărârea Guvernului nr. 868 din 28.07.2004 despre aprobarea Regulamentului cu privire la modul de stabilire și de plată a compensației bănești în locul biletelor de tratament sanitorial gratuit invalizilor de război; Hotărârea Guvernului nr. 1281 din 19.11.2004 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de atribuire a statutului și de eliberare a legitimațiilor de veteran de război; Hotărârea Guvernului nr. 362 din 03.04.2007 pentru aprobarea regulamentului cu privire la ocrotirea sănătății, asistența medicală și tratamentul balneosanatorial al militarilor și membrilor familiilor lor, precum și al militarilor prin contract trecuți în rezervă; Hotărârea Guvernului nr. 836 din 13.09.2010 cu privire la acordarea indemnizațiilor unice pentru construcția sau procurarea spațiului locativ, sau restaurarea caselor vechi unor categorii de cetățeni.

La acest șir de prevederi legale mai putem adăuga și ordinile și dispozițiile Ministerului Afacerilor Interne care sunt cu conținut de protecție și asistență socială a familiilor colaboratorilor de poliție căzuți la datorie.

Așadar, reeșind din multitudinea actelor normative expuse mai sus, considerăm oportun de a încorpora toate aceste prevederi legale într-un singur act normativ sau regulament în cazul Ministerului Afacerilor Interne, pentru un mai bun acces la informațiile care prevăd asistența socială și protecția familiilor colaboratorilor de poliție căzuți la datorie.

În sprijinul opiniei noastre, aducem următoarele argumente:

Se va crea o stabilitate a textelor actelor normative din domeniul asistenței și

protecției sociale a familiilor colaboratorului de poliție căzut la datorie.

Un bun acces la informațiile privind asistența și protecția socială a familiilor colaboratorilor de poliție căzuți la datorie de multe ori este greu de realizat datorită dispersării lor.

În urma celor expuse, ideea principală trebuie să rămână aceea că această încorporare a normelor de protecție și asistență socială a familiei colaboratorului de poliție decedat la datorie trebuie să fie un mecanism care va funcționa continuu și eficient. Va fi posibilă o permanentă modificare care se va solda cu adăugiri de texte, modificări de texte și în ultimă instanță cei care se aflau la întreținerea colaboratorului căzut la datorie vor avea un acces liber la asemenea informație fără a recurge la diferite asistențe juridice sau „plimbări anevoioase” prin legislația Republicii Moldova.

Bibliografie:

1. Declarația Universală a Dreptului Omului, art.22; 25.
2. Rezoluția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei nr. 75 din 14.03.1975.
3. Constituția Republicii Moldova, art.47.
4. Legea cu privire la poliție nr. 416-XII din 18.12.1990, art.34.
5. Codul civil al Republicii Moldova, art.1422.
6. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție din Republica Moldova nr. 9 din 09.10.2006 cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a legislației ce reglementează repararea prejudiciului moral.
7. Patrice Jourdain, *Les principes de la responsabilité civile*, 1998, Éd. Dalloz, Paris, p. 136.